

RRUGËT REGJIONALE DHE LOKALE TË KOSOVËS VLERËSIM MJEDISOR DHE SOCIAL

Përmbledhje joteknike

Republika e Kosovës
Ministria e Infrastrukturës

Përfundimtar
05 Janar 2016

RRUGËT REGJIONALE DHE LOKALE TË KOSOVËS VLERËSIM MJEDISOR DHE SOCIAL

Përmbledhje joteknike

Projekti:	Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës– Vlerësim mjedisor dhe social
Raporti:	Përmbledhje joteknike
Përgatiti:	Ministria e Infrastrukturës
Finançoi:	Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim
Konsulenti:	Enovad.o.o. Sarajevë

Përmbajtja

1	HYRJE	4
2	PËRSHKRIMI I PROJEKTIT	4
3	SFONDI	7
3.1	Arsyeshmëria e projektit	7
3.2	Aspektet ligjore dhe pajtueshmëria me ligjet përkatëse në fushën e mjedisit dhe atë sociale	8
3.3	Gjendja dhe çështjet aktuale mjedisore dhe sociale.....	11
4	DOBITË MJEDISORE DHE SOCIALE QË PRITET T’I SJELLË ZBATIMI I PROJEKTIT	12
5	PËRMBLEDHJE E NDIKIMEVE TË MUNDSHME MJEDISORE DHE SOCIALE TË PADËSHIRUESHME 13	
5.1	Ndikimet mjedisore dhe sociale	13
5.2	Ndikimet e mbetura mjedisore dhe sociale.....	17
5.3	Ndikimet progresive.....	17
6	PËRMBLEDHJE E MASAVE ZBUTËSE DHE MENAXHUESE MJEDISORE DHE SOCIALE	17
6.1	Masat zbutëse mjedisore dhe sociale	17
7	MONITORIMI	22
8	PËRMBLEDHJE E PAJTUESHMËRISË ME KP-të	22
9	KOMUNIKIMI	23

Tabelat

Tabela 1: Përshkrim i projekteve të propozuara të zgjerimit të rrugëve kycëse.....	6
Tabela 2: Arsyeshmëria e projektit për segmentet rrugore në të cilat do të kryhen punë ndërtimore	8
Tabela 3: Kërkesat për vlerësimin e ndikimit në mjedis për projektin sipas legjislacionit kombëtar	9
Tabela 4: Dokumentacioni për planifikim që është përpiluar për zonat e projektit	10
Tabela 5: Ndikimet e identifikuar mjedisore dhe sociale që lidhen me zbatimin e projektit.....	13
Tabela 6: Masat zbutëse mjedisore dhe sociale	18

Figurat

Figura 1: Seksionet e projektit (Burimi: Ministria e Infrastrukturës)	5
Figura 2: 3.2 km rrugë kyçëse, Komuna e Gjilanit, segmenti i rrugës nacionale M 25-2 (Burimi: Google Maps) ..	6
Figura 3: 5.6 km rrugë kyçëse, Komuna e Ferizajt, segmenti i rrugës nacionale M2 (Burimi: Google Maps).....	6
Figura 4: 3.8 km rrugë kyçëse, Komuna e Prizrenit, segmenti i rrugës regjionale R 107 (Burimi: Google Maps) 7	
Figura 5: 12 km segmenti Klllokot- Gjilan i rrugës nacionale M 25-3, (Burimi: Google Maps)	7

1 HYRJE

Në kuadër të Projektit për rrugë lokale dhe regjionale të Kosovës (në tekstin e mëtejshëm, projekti), Banka Evropiane për Rindërtim dhe Zhvillim (BERZH) po e mbështetë financiarisht Qeverinë e Kosovës për tëpërmirësuar rrjetin e rrugëve nacionale. Më saktësisht, projekti i propozuar ngërthen **zgjerimin në katër korsitërrugëve hyrëse dhe dalëse në komunat e Gjilanit, Ferizajt dhe Prizrenit, si dhe rikonstruimin e shtresës bazë dhe nënbazënë trasenë ekzistuese të segmentit Kllokot - Gjilan të rrugës nacionale M 25-3.**

Projekti është kategorizuar si i kategorisë "B" në përputhje me Politikën Sociale dhe Mjedisore (PSM) (2014) të BERZH-it dhe, kështu, ka qenë e nevojshme të bëhet një vlerësim mjedisor dhe social (M&S) i tij karshi kritereve përkatëse të BERZH-it për performancë¹.

Kjo përmbledhje joteknike (PJT) paraqet një përmbledhje tësuazave të projektit në aspektin e kushteve bazë mjedisore dhe sociale, ndikimeve mjedisore dhe sociale, dhe masave për zbutje dhe përmirësim të rekomanduara për ta përmbushur Politikën mjedisore dhe sociale të BERZH-it dhe kriteret përkatëse të performancës (KP) (2014). Është hartuar një Plan veprimi mjedisor dhe social (PVMS) për strukturimin e projektit në përputhje me KP-të e BERZH-it. PVMS përmban veprimet kyçe që Ministria e Infrastrukturës (në tekstin e mëtejshëm, Ministria), si agjenci që zbaton projektin, dhe kontraktuesit e angazhuar nga ajo, duhet t'i ndërmarrin gjatë të gjitha fazave të zbatimit të projektit në mënyrë që të sigurohet përmbushja e KP-ve të BERZH-it, si dhe e kritereve të parapara me legjislacionin vendor dhe atë të BE-së.

2 PËRSHKRIMI I PROJEKTIT

Projekti i propozuar ngërthen **zgjerimin në katër korsi** të rrugëve hyrëse dhe dalëse në komunat e Gjilanit, Ferizajt e Prizrenit, si dhe **rikonstruimin** e segmentit Kllokot - Gjilan të rrugës nacionale M 25-3. Tabela1 paraqet një pasqyrë të përmbledhur të punëve që janë paraparë për secilin segment rrugor të marrë në konsideratë në kuadër të këtij projekti, siç është paraqitur në Figura 1.

¹ Në dispozicion në gjuhën angleze, shqipe dhe serbe në:

<http://www.ebrd.com/news/publications/policies/environmental-and-social-policy-esp.html>

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

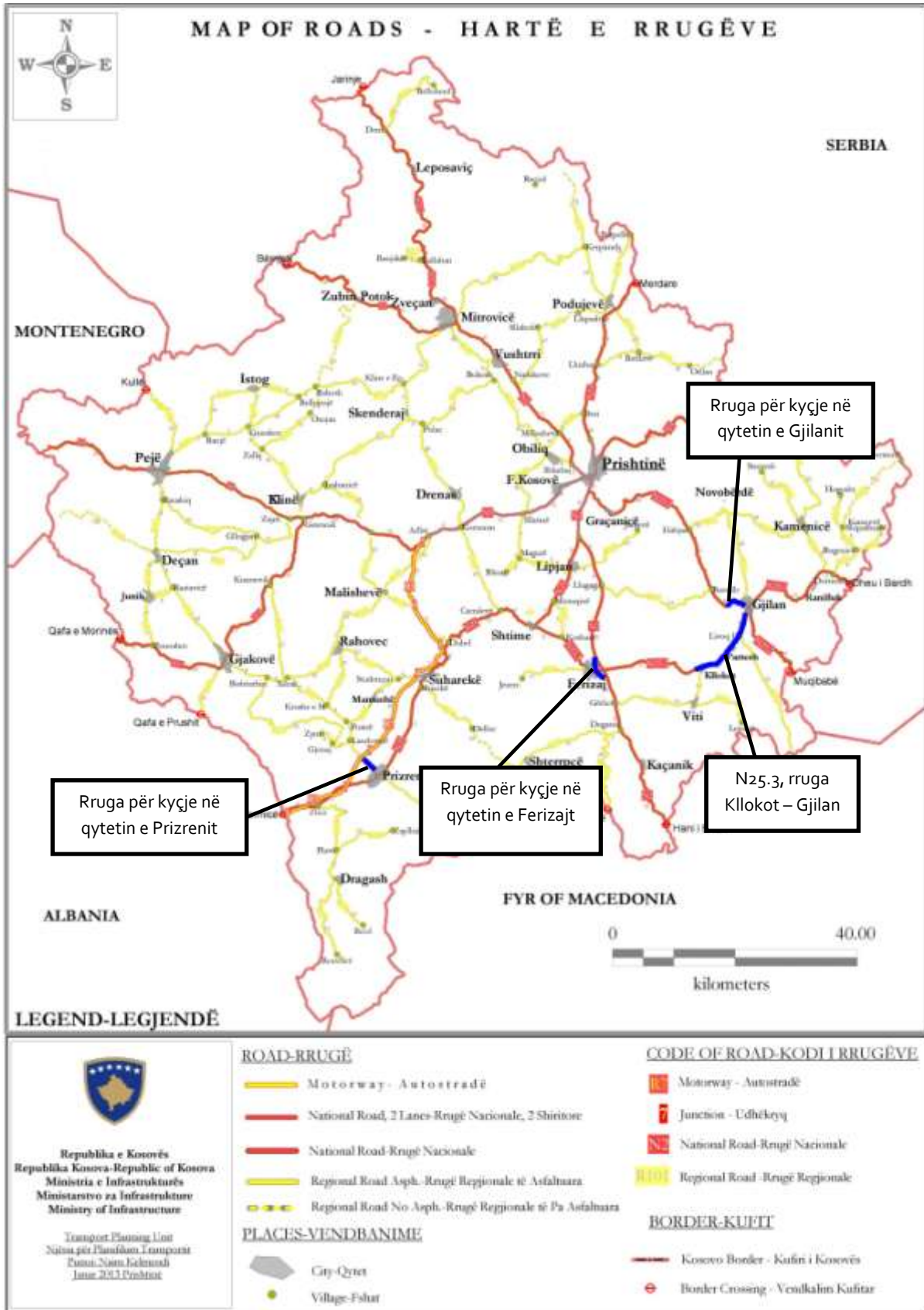

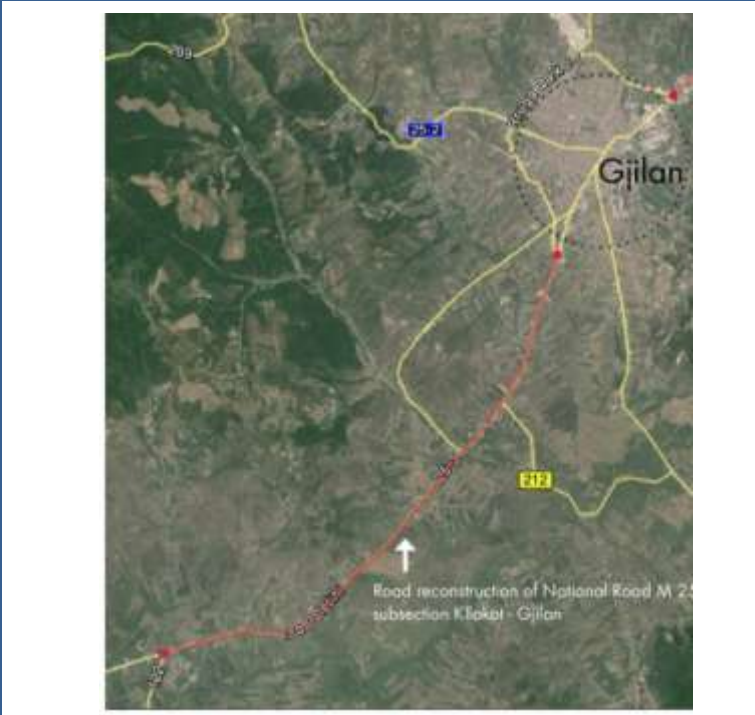
Figura 1: Seksionet e projektit (Burimi: Ministria e Infrastrukturës)

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Tabela1: Përshkrim i projekteve të propozuara të zgjerimit të rrugëve kyçëse

Segmenti rrugor	Arsyeshmëria e projektit	
<p>Segmenti rrugor i M25-2 për kyçje në Gjilan</p>	<p>Përmbledhje e rrugës: Gjatësia e rrugës kyçëse do të jetë 2,800 m dhe do të përfshijë dy rrethrotullime dhe infrastrukturën në vijim: instalimet elektrike, sistemi i kanalizimit, sistemi i drenazhimit të ujërave atmosferikë, shenjat e komunikacionit.</p> <p>Projekti i rrugës dhe trotuareve: Rrugë dydrejtimshe me nga dy korsi për drejtim. Gjerësia e rrugës është 24.5 m (2 korsi për secilin drejtim – gjithsej 4 korsi x 3.75 m, të ndara nga një ishull 5 m i gjerë). Të dyja anët kanë të planifikuara korsi emergjente me gjerësi 2.5 m secila (2 x 2.5 m) dhe trotuare (2 x 1.5 m).</p>	 <p>Figura2: 3.2 km rrugëkyçëse, Komuna e Gjilanit, segment i rrugës nacionale M 25-2 (Burimi: GoogleMaps)</p>
<p>Segmenti rrugor i M2 për kyçje në Ferizaj</p>	<p>Përmbledhje e rrugës: Gjatësia: 5,600 m, katër korsi, 2 rrethrotullime, 1 urë – gjatësia 10m, duke përfshirë infrastrukturën në vijim: instalimet elektrike, sistemi i kanalizimit, sistemi i drenazhimit të ujërave atmosferikë, shenjat e komunikacionit.</p> <p>Projekti i rrugës dhe trotuareve: Rrugë dydrejtimshe me nga dy korsi për secilin drejtim, ku 2 korsi janë 3.5m të gjera dhe 2 korsi të rrugës janë njëdrejtimshe dhe 3m të gjera. Këto korsi ndahen nga një brez i gjelbër. Trotuaret janë të planifikuara në të dyja anët e rrugës, dhe janë të gjera 2m me brez të gjelbër në mes (gjithsej 5x1.2m breza ta gjelbër). Gjithashtu, janë planifikuar katër nënkalime për këmbësorë në katër udhëkryqe.</p>	 <p>Figura3: 5.6 km rrugëkyçëse, Komuna e Ferizajt, segment i rrugës nacionale M2 (Burimi: GoogleMaps)</p>

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Segmenti rrugor	Arsyeshmëria e projektit	
<p>Segmenti rrugor i R107 për kyçje në Prizren</p>	<p>Përmbledhje e rrugës: LLOTI 1: Gjatësia e rrugës 1,190 m duke përfshirë infrastrukturën komplete: sistemi për drenazhimin e ujërave, shenjat e komunikacionit, sistemi i ujësjellësit, sistemi i kanalizimit, rrjeti i telefoni dhe energjisë elektrike dhe ndriçim publik. LLOTI 2: Gjatësia e rrugës 1,502 m me një rrethrotullim, duke përfshirë infrastrukturën në vijim: sistemi për drenazhimin e ujërave, ujësjellësi, rrjeti i telefonisë dhe energjisë elektrike, si dhe ndriçim publik. Projekti i rrugës dhe trotuareve: LLOTI 1: Rrugë dydrejtimëshe me 2 korsi për drejtim. Gjerësia e rrugës është 3 m për korsi. LLOTI 2: Rrugë dydrejtimëshe me 2 korsi për drejtim. Gjerësia e rrugës është 3.5 m për korsi.</p>	 <p>Figura 4: 3.8 km rrugëkyçëse, Komuna e Prizrenit, segmenti i rrugës regjionale R 107 (Burimi: GoogleMaps)</p>
<p>Rrugacionale M 25-3, segmenti Kllokot - Gjilan</p>	<p>Përmbledhje e rrugës: Gjatësia e rrugës është 12 km dhe shtrihet mes Kllokotit dhe Gjilanit. Projekti i rrugës dhe trotuareve: Rikonstruimi i shtresës bazë dhe nën bazë të rrugës njëdrejtimëshe me dy korsi në trasenë ekzistuese 7 m të gjerë, me 1 m gjerësi të anësore së rrugës dhe kanale drenazhimi të hapura 1.5 m të gjera.</p>	 <p>Figura 5: 12 km segmenti Kllokot- Gjilan i rrugës nacionale M 25-3, (Burimi: GoogleMaps)</p>

3 SFONDI

3.1 Arsyeshmëria e projektit

Seksionet e projektit konsiderohen si projekte me prioritet sipas *Strategjisë së Kosovës për transportin multimodal* (2012-2021) dhe *Planit gjegjës të veprimit* (2012-2016) të Kosovës. Rrugacionale M2 dhe rruga

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

nacionale M25 korrespondojnë me rrugën 6 të rrjetit qendror rrugor të Observatorit të Transportit i Evropës Juglindore (SEETO)², dhe rrugët M25-2 dhe M 25-3 përbëjnë degë të këtyre lidhjeve kryesore.

Tabelaz: Arsyeshmëria e projektit për segmentet rrugore në të cilat do të kryhen punë ndërtimore

Segmenti rrugor	Arsyeshmëria e projektit
Segmenti rrugor i M25-2 për kyçje në Gjilan	Ky seksion përbën rrugën kryesore për hyrje në Komunën e Gjilanit nga drejtimi i kryeqytetit të vendit, Prishtina, dhe është lidhja më e shpejtë në autoudhën A1 në Republikën e Serbisë
Segmenti rrugor i M2 për kyçje në Ferizaj	Ky seksion do të jetë rrugë tranzite për autoudhën e ardhshme B6 Prishtinë-Shkup, aktualisht në ndërtim e sipër. Kjo është lidhja më e shpejtë nga drejtimi i Prishtinës për në Shkup të Maqedonisë.
Segmenti rrugor i R107 për kyçje në Prizren	Ky seksion është rrugë e rëndësishme për qasje në Komunën e Prizrenit nga drejtimi i Gjakovës. Sipas <i>Strategjisë së transportit multimodal (2012-2021)</i> dhe <i>Planit gjegjës të veprimt (2012-2016) të Kosovës</i> , kjo rrugë rajonale përbën një lidhje të rëndësishme në mes të qyteteve kryesore të Kosovës.
Rruga nacionale M 25-3, segmenti Kllokot - Gjilan	Ky seksion është një rrugë e rëndësishme tranziti midis Kllokotit dhe Livoçit të Poshtëm i cili ndodhet në kufi me zonën urbane të Komunës së Gjilanit, me veprimtari afariste përgjatë rrugës, duke përfshirë fabrika për mbushjen e ujit dhe banja. Gjithashtu, ajoshërben si rrugë tranziti midis komunave të Ferizajt dhe Gjilanit.

3.2 Aspektet ligjore dhe pajtueshmëria me ligjet përkatëse në fushën e mjedisit dhe atë sociale

Zbatimi i këtij projekti duhet të bëhet në pajtueshmëri me ligjet përkatëse vendore në fushën e mjedisit dhe atë sociale që zbatohen në Republikën e Kosovës. Direktiva për VNM³ka gjetur zbatim në legjisllacionin kombëtar me *Ligjin nr. 03 / L- 214 për vlerësimin e ndikimit në mjedis*, me të cilin kërkohet pëlqim mjedisor për secilin projekt publik ose privat të renditur në Shtojcën I ose Shtojcën II të po këtij ligji, i cili mund të ketë efekte të theksuara në mjedis për arsye të, mes tjerash, natyrës së tij, madhësisë ose lokacionit. VNM është i obligueshëm për të gjitha projektet e renditura në Shtojcën I, ndërsa projektet e renditura në Shtojcën II shqyrtohen rast për rast dhe në pajtim me kriteret e përcaktuara në Shtojcën III për të përcaktuar nëse ata duhet t'i nënshtrohen VNM-së. Leja për ndërtim ose ndonjë leje tjetër nuk mund të merret për projektet e renditura në Shtojcën I dhe Shtojcën II të Ligjit përderisa të mos lëshohet pëlqimi mjedisor nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor.

Sipas *Ligjit nr. 04/L-110 për ndërtim*, që rregullon dhënien e lejeve të ndërtimit, leja ndërtimore nuk është e nevojshme për punë ndërtimore të tilla si riparim, rinovim dhe rehabilitim-përmirësim. Për të gjitha punët ndërtimore për të cilat kërkohet leja ndërtimore nevojitet të merret gjithashtu edhe certifikata e përdorimit para se objekti të përdoret.

Blerja e tokës do të bëhet në pajtim me Ligjin nr. 03/L-139⁴për shpronësimin e pronës së paluajtshme, që përcakton rregullat dhe kushtet sipas të cilave Qeveria ose një komunë mund të bëjë shpronësimin e të drejtave pronësore ose të drejtave tjera në pronën e paluajtshme të një personi, shuma dhe pagesa për

² Sipas *Memorandumit të mirëkuptimit për zhvillimin e rrjetit të transportit qendror rajonal* të nënshkruar në qershor 2004 nga vendet pjesëmarrëse Shqipëria, Bosnja dhe Hercegovina, Kroacia, ish-Republika Jugosllave Federative e Maqedonisë, Serbia, Mali i Zi dhe Kosova (sipas Rezolutës 1244/99), rrjeti qendror përkufizohet si një rrjet multimodal që përfshinë rrugë, hekurudha dhe lidhje të brendshme detare në shtatë vendet pjesëmarrëse të SEETO-së së bashku me një numër të porteve detare, lumore dhe nyjeve të aeroportit.

³Direktiva 2011/92/BE e Parlamentit Evropian dhe e Këshillit, e datës 13 dhjetor 2011, për vlerësimin e ndikimeve që shkaktohen në mjedis nga projekte publike dhe private (siç është ndryshuar me Direktivën 2014/52/BE)

⁴I miratuar në vitin 2009, dhe i ndryshuar dhe plotësuar me Ligjin nr. 03/L-205 për shpronësimin e pronës së paluajtshme.

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

kompensim dhe dispozitat tjera të cilat rregullojnë çështje tjera që kanë të bëjnë me shpronësimin ose kufizimin e pronësisë.

Tabela3 renditë kërkesat ligjore për marrjen e lejes mjedisore sipas *Ligjit nr. 03/L-214 për vlerësimin e ndikimit në mjedis* për secilin segment në kuadër të projektit. Ministria e Infrastrukturës është agjenci zbatuese përgjegjëse që të sigurojë realizimin e procesit të VNM-së për të gjithë segmentet e projektit në pajtim me kërkesat ligjore, ndërsa Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor është autoriteti verifikues për segmentet rrugore që kategorizohen nën Shtojcën II të këtij ligji. Në kohën e botimit të këtij raporti ende nuk janë lëshuar pëlqimet mjedisore për segmentet rrugore në kuadër të këtij projekti.

Tabela3: Kërkesat për vlerësimin e ndikimit në mjedis për projektin sipas legjislacionit kombëtar

Segmenti rrugor	Është e obligueshme NVM (projektet e renditura në Shtojcën I)	Verifikimi për të përcaktuar në se ka nevojë për VNM (projektet e renditura në Shtojcën II)	Autoriteti që lëshon lejen	Koment
Segmenti rrugor i M25-2 për kyçje në Gjilan ndërtim në gjatësi prej 3.1km		X	Mbetet të përcaktohet pas procesit të verifikimit.	Nëse nuk kërkohet VNM, Komuna e Gjilanit duhet ta fillojë procedurën për dhënien e lejes mjedisore komunale
Segmenti rrugor i M2 për kyçje në Ferizaj ndërtim në gjatësi prej 5.6 km	X		Ministria e Planifikimit Hapësinor dhe Mjedisit	
Segmenti rrugor i R107 për kyçje në Prizren ndërtim në gjatësi prej 2.5 km		X	Mbetet të përcaktohet pas procesit të verifikimit.	Nëse nuk kërkohet VNM, Komuna e Gjilanit duhet ta fillojë procedurën për dhënien e lejes mjedisore komunale
Rruga nacionale M 25-3, segmenti Kllokot - Gjilan rikonstruim në gjatësi prej 12 km	-	-	-	Nuk kërkohet leje

Sipas legjislacionit kombëtar për planifikim hapësinor dhe ndërtim, për punët ndërtimore të parapara në kuadër të këtij projekti nevojiten leja urbanistike, leja e ndërtimit dhe certifikata e përdorimit dhe duhet të jepen nga Ministria e Mjedisit dhe Planifikimit Hapësinor, pas pajisjes me pëlqime mjedisore.

Dokumentacioni i projektit të detajuar për punët ndërtimore që do të kryhen në kuadër të këtij projekti kërkohet si parakusht për t'u pajisur me leje ndërtimi. Projektet e detajuara tashmë janë përpiluar për të gjitha segmentet nga ana e kompanive të autorizuar të përzgjedhura përmes procesit të prokurimit publik nga të gjitha komunat përkatëse. Ministria e Infrastrukturës do ta bëjë revidimin e brendshëm të projekteve të detajuara që i kanë dorëzuar komunat, dhe do të përgatitë tender të prokurimit publik për punë ndërtimore i cili do të përmbajë Planin e veprimtari mjedisor dhe social (PVMS) të hartuar në kuadër të këtij projekti.

Për rikonstruimin e rrugës nacionale M 25-3, segmenti Kllokot – Gjilan, Ministria nuk ka paraparë fare projekt të detajuar. Në vend të tij, inxhinierët e Ministrisë do të përpilojnë një paramasënë të cilën do të përvijohen punët ndërtimore që duhen kryer dhe kostot përkatëse.

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social Përmbledhje joteknike

Gjatë fazës përgatitore për këtë projekt, Ministria e Infrastrukturës e Kosovës ka nisur konsultimet me komunat e përfshira në projekt (Ferizaj, Gjilani, Prizreni dhe Suhareka) me qëllim të përcaktimit të veprimeve me prioritet për zgjerimin/ndërtimin e rrugëve kyçese. Gjatë dhjetë vjetëve të fundit, komunat e përfshira në projekt kanë bërë hapa për identifikimin e grupeve përkatëse të palëve të interesit dhe dhënieve të informacioneve në zonën e projektit në mënyrë të vazhdueshme, qoftë përmes formave të ndryshme të takimeve formale dhe joformale midis kryetarëve të komunave dhe komuniteteve lokale, qoftë përmes dëgjimeve publike me qëllim të diskutimit të çështjeve të ndryshme me rëndësi për komunitetet lokale, ngaqë ishte e ditur se projekti do të kontribuojë në mundësimin e kushteve më të mira të jetesës për komunitetet lokale.

Dëgjimet publike me komunitetet lokale janë mbajtur gjatë procesit të miratimit të planeve zhvillimore komunale, planeve zhvillimore urbane dhe planeve rregulluese urbane në komunat e Ferizajt, Gjilanit dhe Prizrenit, në përputhje me kërkesat e legjislacionit për planifikim hapësinor në Kosovë⁵. Në pajtueshmëri me kërkesat e KP10 të BERZH-it, në kuadër të projektit është përpiluar një Plan për angazhimin e palëve të interesit (PAPI).

Tabela 4 jep një pasqyrë të dokumenteve të planifikimit të përpiluara nga secila komunë në cilënshtrihen zonat e projektit:

Tabela 4: Dokumentacioni për planifikim që është përpiluar për zonat e projektit

Segmenti rrugor	Dokumentet e planifikimit të hartuara për zonën e projektit
Segmenti rrugor i M25-2 për kyçje në Gjilan	<ul style="list-style-type: none"> • Plani zhvillimor komunal i Gjilanit (2008) • Plani zhvillimor urban i Gjilanit
Segmenti rrugor i M2 për kyçje në Ferizaj	<ul style="list-style-type: none"> • Plani zhvillimor komunal i Ferizajt (2011) • Plani zhvillimor urban i Ferizajt • Planet rregulluese urbane për rrugën M2 • Vlerësimi strategjik mjedisor për zonën e Ferizajt
Segmenti rrugor i R107 për kyçje në Prizren	<ul style="list-style-type: none"> • Plani zhvillimor komunal i Prizren (2011) • Plani zhvillimor urban i Prizren (2011) • Planet rregulluese urbane për zonë Parku i Biznesit (2011) • Drafti i vlerësimit mjedisor dhe social për zonën Parku i Biznesit (2011) • Plani zhvillimor komunal i Prizrenit 2025: Raporti për vlerësimin strategjik mjedisor (VSM) (draft) (2015)
Rruga nacionale M 25-3, segmenti Kllokot - Gjilan	<ul style="list-style-type: none"> • Draft-Raporti për vlerësimin e ndikimit mjedisor për zgjerimin e rrugës M25-3, Gjilan – Prishtina (2015) • Plani zhvillimor komunal i Gjilanit (2008) • Plani zhvillimor urban i Gjilanit

Pjesa dërrmuese e tokave për rrugët kyçese është blerë gjatë kohës së ish-Jugosllavisë dhe atëbotë ishte krijuar një brez i gjerë mbrojtës rrugor për të mundësuar zgjerimin e rrugëve nga 2 në 4 korsi. Kështu, brezi rrugor i krijuar minimizon nevojën për blerje tokë në kuadër të këtij projekti. Për ndërtimin e segmentit rrugor të M25-2 për kyçje në Gjilan, nga blerja e tokës do të preken 11 ngastrat tokë në pronësi private. Blerja e tokës do të përfshijë kryesisht një pjesë të këtyre ngastrave⁶, ngaqë brezi ekzistues mbrojtës i rrugës nacionale siguron hapësirë të mjaftueshme për zgjerimin. Nuk pritet të ketë asnjë zhvendosje fizike dhe në ngastrat në fjalë nuk ka objekte të cilat duhet të blihen. Informatat në dispozicion janë paraqitur në më shumë hollësi në Kornizën e blerjes së tokës (KBT), që është përgatitur për këtë projekt në pajtim me kërkesat e KP5 të BERZH-it.

⁵Ligji nr. 04/L-174 për planifikimin hapësinor, Gazeta Zyrtare e Republikës së Kosovës, nr. 30/23, gusht 2013

⁶Vetëm 3 nga 11 ngastrat do të shpronësohen në tërësi, ndërsa 8 tjerat do të shpronësohen pjesërisht.

3.3 Gjendja dhe çështjet aktuale mjedisore dhe sociale

Segmenti rrugor i M25-2 për kyçje në Gjilan

Zona në të cilën shtrihet ky segment rrugor ndodhet në këmbët e Maleve të Zhegocit dhe karakterizohet me relief të ndryshueshëm (kodra dhe lugina). Liqeni artificial i Livoqit ndodhet 500 m në skajin veriperëndimor të segmentit, jashtë zonës së ndikimeve të mundshme, dhe nuk pranë këtij segmenti nuk kalon asnjë vijë uji. Kjo zonë karakterizohet me klimë mesatare kontinentale, pa ndonjë lloj të veçantë të bimëve ose kafshëve të mbrojtur me ligj apo zona të mbrojtura sipas Hartës së zonave të mbrojtura të Kosovës. Të dhënat nga monitorimi i cilësisë së ajrit në Gjilan gjatë gjysmës së parë të vitit 2015 tregojnë se grimcat e ngurta (PM) janë ndër ndotësit kryesorë të ajrit. Nuk ka të dhëna për ndotjen akustike.

Ky segment përshkon zonën rurale të Komunës së Gjilanit dhe pjesën periferike të qytetit. Përgjatë skajeve të rrugës ndodhen shtëpitë private, objekte afariste dhe gjashtë pompa të karburanteve. Toka në afërsi të rrugës, e cila është paraparë për zgjerim, përdoret pjesërisht për qëllime afariste. Kjo hapësirë është e rezervuar nga komuna për qëllim të zgjerimit të rrugëve. Gjatë vizitave në terren nuk është identifikuar ndonjë grup i veçantë në pozitë të cenueshme. Rruga nuk lidhë asnjë institucion ose organizatë publike që karakterizohet me fluks të madh këmbësorësh. Gjatë vizitës në terren në zonën e projektit nuk është evidentuar asnjë objekt i trashëgimisë kulturore.

Segmenti rrugor i M25-2 për kyçje në Ferizaj

Ferizaj ndodhet në pjesën jugore të rrafshit të Kosovës. Kjo zonë është gati tërësisht e sheshtë. Pjesa më veriore e segmentit rrugor përshkon një degë të lumit Neredime. Ky segment karakterizohet nga një klimë e butë kontinentale, dhe nuk ka të evidentuar asnjë specie të mbrojtur apo ndonjë vlerë të veçantë ekologjike. Në Hartën e zonave të mbrojtura të Kosovës nuk është identifikuar asnjë zonë e mbrojtur e cila shtrihet në zonën e projektit. Sipas Planit zhvillimor komunal të Ferizajt, ka degradim të cilësisë së ajrit për shkak të numrit të madh të automjeteve të vjetruara, djegies së biomasës në bujqësi dhe hedhjes së paligjshme të mbeturinave. Nuk ka të dhëna për ndotjen akustike.

Sipërfaqja e tokës e destinuar për zgjerim është në pronësi të komunës dhe e planifikuar për zgjerimin e rrugës. Përgjatë këtij segmenti ndodhet një numër i vogël i objekteve të banimit të cilat janë të aty-këtu. Vec kësaj, përgjatë segmentit rrugor ndodhen edhe një numër i madh punishtesh dhe objektivësh afaristeqë kanë fluks të madh të automjeteve dhe këmbësorëve. Përveç trafikut të dendur, rruga kalon nëpër zonën urbane të Ferizajt dhe i ndan lagjet Bibaj dhe Talinoc. Në përgjithësi rruga karakterizohet nga shumë lidhje me rrugë dytësore të cilat kyçen në të. Gjatë vizitave në terren nuk është evidentuar asnjë grup në pozitë të cenueshme dhe as trashëgimi kulturore e çfarëdo lloji.

Segmenti rrugor i R107 për kyçje në Prizren

Ky segment rrugor ndodhet në një zonë të rrafshët në afërsi të së cilës nuk kalon asnjë rrjedhë uji. Klima e Prizrenit është kontinentale me njëndikim të butë të klimës mesdhetare në lartësi të ulëta, gjersa në male dominon një klimë e ashpër malore. Sipas të dhënave nga monitorimi i cilësisë së ajrit gjatë gjysmës së parë të vitit 2015, ndotës kryesor i ajrit është pluhuri (përqendrimi mesatar i PM₁₀ në janar ishte 79,77 mg/m³). Nuk ka të dhëna për ndotjen akustike. Diversiteti i florës dhe faunës është shumë i vogël, pa ndonjë evidencë të specieve të mbrojtura a të ndonjë vlere të veçantë ekologjike. Sipas Hartës së zonave të mbrojtura të Kosovës, në këtë lokalitet nuk ka zona të mbrojtura.

Rruga kalon nëpër pjesën periferike të qytetit të Prizrenit, e cila kryesisht përbëhet nga ndërtime industriale pa vendbanime apo institucione publike në afërsi. Kjo ndikon që të ketë më pak lëvizje të këmbësorëve përgjatë rrugës. Përgjatë pjesës më të madhe të rrugës ndodhen objekte të ndryshme prodhuese, tregtare dhe afariste. Toka e destinuar për zgjerimin e rrugës është pronë komunale dhe e planifikuar për zgjerimin. Përgjatë rrugës shtrihen një numër i madh i ngastrave të tokës bujqësore me një numër të vogël të objekteve

Mrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social Përmbledhje joteknike

të banimit të shpërndara aty-këtu. Gjatë vizitës në terren në këtë zonë të projektit nuk është evidentuar asnjë objekti trashëgimisë kulturore i çfarëdo lloji dhe as grupe të veçanta në pozitë të cenueshme.

Rruga nacionale M 25-3, segmenti Kllokot – Gjilan

Ky segment rrugor shtrihet në Fushën e Anamoravës, në mes të vendbanimeve të Kllokotit dhe zonës urbane të Komunës së Gjilanit, dhe karakterizohet me një reliev të rrafshët dhe disa kodrina të ulëta dhe lugina. Ky segment nuk përshkon asnjë rrjedhë uji nëntokësor, mirëpo kalon mbi dy përrenj, atë të Cërnicsës dhe Livoqit. Për këtë segment rrugor nuk ka të dhëna nga monitorimi i ndotjes akustike ose cilësisë së ajrit. Zona përgjatë segmentit rrugor Kllokot-Gjilan përdoret kryesisht si tokë bujqësore, me toka të klasës I dhe II, të përshtatshme për lavërtari dhe kultivim të perimeve. Përgjatë këtij segmenti rrugor nuk janë identifikuar as zona të mbrojtura dhe as objekte të trashëgiminë kulturore të çfarëdo lloji. Gjithashtu, nuk është evidentuar asnjë grup i veçantë në pozitë të cenueshme, dhe pjesa dërrmuese e popullsisë që jeton në të dyja anët e rrugës i përket komunitetit serb.

4 DOBITË MJEDISORE DHE SOCIALE QË PRITET T’I SJELLË ZBATIMI I PROJEKTIT

Zbatimi i projektit do të kontribuojë si në kuptim të përmirësimeve në mjedis ashtu edhe të atyre socio-ekonomike, dhe do të ketë ndikime pozitive në cilësinë e jetës së komuniteteve lokale. Në kuadër të projektit janë identifikuar disa mundësi mjedisore dhe sociale:

- Infrastruktura e zhvilluar rrugore me qasje të përmirësuar për në dhe brendapërbrenda vendbanimeve në zonat e projektit në komunat e Ferizajt, Gjilanit dhe Prizrenit;
- Zgjerimi i rrugëve nacionale/rrugës regjionale do të përmirësojë lidhjet e komunave të Ferizajt, Gjilanit dhe Prizrenit në nivel kombëtar dhe rajonal (kjo do të stimulojë zhvillimin socio-ekonomik të zonave), sidomos me rrugën nacionale M2 që shpie në Shkup të Maqedonisë;
- Rindërtimi i segmentit rrugor Kllokot - Gjilani M 25 do të çojë në ulje të trafikut të dendur përgjatë këtij segmenti, që shquhet për prani të veprimtarive afariste;
- Sistem transporti rrugor më efikas dhe më i sigurt përmes shkurtimit të kohës së udhëtimit, uljes së numrit të aksidenteve rrugore, uljes së shpenzimeve të operimit dhe mirëmbajtjes së automjeteve, dhe uljes së kostos së transportit të mallrave, me që projekti i ri përfshin zona të përshtatshme të destinuara për këmbësorë dhe sinjalistikë rrugore të përmirësuar;
- Rritja e cilësisë së jetës së komunitetit në përgjithësi (qasje më të mirë në shërbime kyçe: shëndetësia, arsimi, punësimi.);
- Dobi për pasagjerët me automjete dhe shfrytëzuesit e transportit publik si rrjedhojë e zgjerimit të rrugëve nacionale/rrugës regjionale ekzistuese nga 2 në 4 korsi, lidhje më të mira të trafikut dhe kapacitet më të madh të rrugës;
- Dobi për sektorin industrial dhe zhvillimin e aktiviteteve industriale si rrjedhojë e zgjerimit të rrugëve nacionale/rrugës regjionale ekzistuese, përmirësimit të lidhjeve me rrugët e tjera, si dhe kursimeve të kostos dhe sigurisë në rrugë për shkak të shkarkimit të rrugës, në veçanti për sa i përket segmentit rrugor të rrugës nacionale M25-2 për kyçe në Gjilan që shquhet për prani të konsiderueshme të aktivitetit tregtar.
- Projekti pritet që të sjellë dobi për tregun lokal të punës. Gjatë fazës së ndërtimit dhe mirëmbajtjes, do të ketë nevojë që të punësohen punëtorë dhe ata do të frekuentojnë komunitetet lokale në afërsi të vendeve të ndërtimit, gjë që do të rezultojë në mbështetje të drejtpërdrejtë për bizneset ekzistuese për shkak se atyre do t’ju rriten shitjet dhe, në mënyrë të tërthortë, do të krijojmë mundësi të reja afariste për biznese tjera lokale të tilla si transportues, furnizues dhe ofrues tjerë të shërbimeve;

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

- Projekti do të ngritësigurinë e përgjithshme në komunikacion rrugor, për shkak se do të ofrojehapësira të destinuara për këmbësorë, ishuj që ndajnë trafikun, sidhe për faktin se projekti është bërë sipas standardeve të sigurisë në komunikacionin rrugor që po verifikohen nga Auditimi i sigurisë sërrugës në përputhje me Direktivën 2008/906/KE të BE-së për rrugët kyçese në Prizren, Ferizaj dhe Gjilan.

5 PËRMBLEDHJE E NDIKIMEVE TË MUNDSHME MJEDISORE DHE SOCIALE TË PADËSHIRUESHME

5.1 Ndikimet mjedisore dhe sociale

Faza e ndërtimit përfshin aktivitete ndërtimi (zgjerimi i rrugëve nacionale/ rrugës regjionale ekzistuese nga 2 në 4 korsi) dhe rikonstruimitë rrugës në trasenë ekzistuese, derisa faza e operimit përfshin përdorimin e përditshëm të rrugës nacionale, dhe mirëmbajtja përfshin aktivitete tëpastrimit tëdëborës gjatë dimrit, riparime të vogla në rrugë (çarje, gropa), vendosjen e shenjave të komunikacionit etj. Gjatë fazës sëndërtimit dhe operimit, pritet të ketë një numër ndikimesh si afatgjata ashtu edhe afatshkurtra të cilat zakonisht janë të ndërlidhura me projektet infrastrukturore e që ndikojnë në cilësinë e jetës së komuniteteve lokale si drejtpërdrejt ashtu edhe tërthorazi. Ndikimet mjedisore dhe sociale që kanë të ngjarë të paraqiten gjatë fazës sëndërtimit dhe operimit tëprojektit janë shtjelluar në Tabelën 5. Këto ndikime janë kryesisht të karakterit të përkohshëm.

Tabela5: Ndikimet e identifikuara mjedisore dhe sociale që lidhen me zbatimin e projektit

Ndikimet që lidhen me rikonstruimin/ndërtimin	Ndikimet që lidhen me operimin dhe mirëmbajtjen
Cilësia e ajrit	
<ul style="list-style-type: none"> • Emetimi i gazrave shkarkues-nga makineria që do të përdoret gjatë fazës së ndërtimit. Kjo do të shpie në shkarkimin e gazrave sikurse SO₂, CO₂, CO, NO_xdheVOC.Në rast të mosfunksionimit të duhur të motorëve (mirëmbajtja jo e duhur ose vjetërsia e makinerisë dhe automjeteve) mund të lirohen gazra potencialisht të dëmshëm; • Krijimi i pluhurit, ku ndotësit më të rëndësishëm janë grimcat e ngurta (PM₁₀ dhe PM_{2.5}). Gjatë fazës së ndërtimit do tëkrijohetpluhur si rrjedhojë e aktiviteteve përgatitore të vendpunimeve (heqja dhe gërmimi i asfaltit të vjetër në rrugën ekzistuese me dy korsi) dhe aktivitetet e ndërtimit (zgjerimi i rrugëve nacionale/rrugës regjionale ekzistuese nga 2 në 4 korsi). Burim tjetër i madh i pluhurit ështëlëvizja e mjeteve motorike për transportimin e pajisjeve nësipërfaqe të pashtruara nëpër vendpunime. • Furnizimi dhe transportimi joadekuat i materialeve – Ndikimet e lidhura me furnizimin dhe transportimin joadekuat shkaktohen nga transportimi i materialeve në mjete motorike të pambuluara, që mund tëshkaktojnë krijimin e pluhurit dhe derdhjen e materialit ndërtimor. Ruajtja e materialeve të dheut në kushte të thata atmosferike ka të ngjarë që tëçojë në krijimin e pluhurit. 	<ul style="list-style-type: none"> • Gazrat e shkarkuara nga makinat–Trafiku i përditshëm gjatë fazës së operimit do të shpie në emetimin e gazrave shkarkues (SO₂, CO, CO₂, si dheNO_x, VOC). Gjatë mirëmbajtjes së rrugëve, deo të shkarkohen gazra nga makineria e përdorur për mirëmbajtje, d.m.th. mirëmbajtja dimërore e rrugëve ose mirëmbajtja e rregullt periodike e rrugëve, së bashku me gazrat shkarkues të liruar gjatë trafikut të përditshëm; • Krijimi i pluhuritdo të paraqitet gjithashtu gjatë fazës së operimit dhe mirëmbajtjes, ku ndotësit më kryesorëjanë grimcat e ngurta (PM₁₀ dhe PM_{2.5}). Burimet e pluhurit përfshijnë materialet e përdorura në mirëmbajtjen dimërore të rrugëve (d.m.th. rëra, asfalti) të kryer nga kontraktuesi.
Ndikim i ulët⁷	Ndikim mesatar

⁷ Ndikim i ulët – ndikim afatshkurtër dhe minimal që shkakton dëme minimale në një zonë të vogël të lokalizuar dhe/ose dhe nuk ka ndikim të drejtpërdrejtë në shëndetin e njerëzve

Ndikim mesatar – ndikim afatshkurtër deri afatmesëm me dëme mesatare mjedisore në një zonë të definuar të lokalizuar ose më të gjerë dhe/ose dëm të mundshëm në shëndetin e njerëzve

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Ndikimet që lidhen me rikonstruimin/ndërtimin	Ndikimet që lidhen me operimin dhe mirëmbajtjen
Nivelet e zhurmës dhe dridhjet	
<ul style="list-style-type: none"> • Emetimi i zhurmës dhe shqetësimet nga zhurmakanë të ngjarë të paraqiten gjatë aktiviteteve të përgatitjes së vendpunimeve dhe aktiviteteve të ndërtimit. Burime të mundshme të zhurmës janë aktivitetet për përgatitjen e sipërfaqes së ndërtimit (d.m.th. gërmimi i asfaltit të vjetër, zgjerimi i rrugës ekzistuese, nivelimi i asfaltit të ri, përdorimi i veglave dhe pajisjeve, shkarkimi i materialeve ndërtimore sikurse zhavorri, rëra, asfalti etj.). Zhurma e krijuar gjatë aktiviteteve të ndërtimit mund të rezultojë gjithashtu edhe në shqetësimin sit ë popullatës që jeton në afërsi të vendpunimeve ashtu edhe punëtorëve në vendpunime (në Gjilan, sidomos në fshatin Miresh, dhe shtëpitë private në Partesh e Livoq të Poshtëm dhe në Komunën e Ferizajt); • Dridhjet gjatë fazës së ndërtimeve mund ndodhin për shkak të kundërvënies së forcave të ndryshme të ushtruara nga gomat e automjeteve dhe sipërfaqja e rrugës, duke rezultuar në paraqitjen e parregullsive në sipërfaqen e rrugës dhe që lidhen me përdorimin e makinerisë së rëndë. Dridhjet mund të ndikojnë drejtpërdrejt tek objektet përreth, përmes themeleve të objekteve. 	<ul style="list-style-type: none"> • Emetimi i zhurmës dhe shqetësimet nga zhurma do të ndodhin për shkak të trafikut të përditshëm që do të zhvillohet në rrugën regjionale gjatë fazës së operimit (në zona banimi në komunën e Gjilanit dhe Ferizajt). Komunikacioni rrugor përbën burim zhurme me intensitet dhe shpeshtësi të ndryshueshme; • Dridhjet mund të ndodhin për shkak të makinerisë, d.m.th. mjeteve motorike për mirëmbajtje dimërore të rrugës që përdoren në fazën e mirëmbajtjes dhe që mund të ndikojnë tek themelet e objekteve përreth apo të ndikojnë tek llojet e pakurzorëve tokësorë.
Ndikim mesatar	Ndikim i ulët
Cilësia e ujërave sipërfaqësorë ose nëntokësorë	
<ul style="list-style-type: none"> • Krijimi i kërkesës shtesë për ujë—punëtorët e punësuar dhe punëtorët e angazhuar në ndërtim mund të krijojnë kërkesë të shtuar për ujë. Uji do të përdoret kryesisht për krijimin e agregateve për punët ndërtimore dhe për njomjen e sipërfaqeve, si edhe për nevojat ditore për konsum të ujit të punëtorëve; • Kontaminimi i mundshëm i ujërave sipërfaqësorë (Liqeni i Livoqit, Lumi i Neredimes, Lumi Sitnica) —mund të ndodhë për shkak të aktiviteteve të përgjithshme të ndërtimit dhe përdorimit joadekuat të substancave të rrezikshme (d.m.th. substancave kimike dhe ngjyrës), trajtimit joadekuat të mbeturinave, dëmtimeve të pajisjeve që mund të shpijnë në rrjedhjen e vajrave dhe karburanteve dhe kontaminimit të mundshëm të ujërave sipërfaqësorë; • Kontaminimi i mundshëm i ujërave nëntokësorë—mund të ndodhë si rrjedhojë e aktiviteteve të përgjithshme të ndërtimit dhe përdorimit joadekuat të substancave të rrezikshme (d.m.th. substancave kimike dhe ngjyrës), trajtimit joadekuat të mbeturinave, dëmtimeve të pajisjeve që mund të shpijnë në rrjedhjen e vajrave dhe karburanteve (prurje e shtuar e yndyrave dhe vajrave në tokë dhe për rrjedhojë edhe në ujërat nëntokësorë). • Situatat aksidentale d.m.th. derdhjet, rrjedhjet— mund të ndodhin si rrjedhojë e aktiviteteve të përgjithshme të ndërtimit dhe përdorimit joadekuat të substancave të rrezikshme (d.m.th. substancave kimike dhe ngjyrës), trajtimit joadekuat të mbeturinave, dëmtimeve të pajisjeve që mund të shpijnë në rrjedhjen e vajrave dhe karburanteve (prurje e shtuar e yndyrave dhe vajrave në tokë dhe për rrjedhojë edhe në ujërat nëntokësorë). 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontaminimi i mundshëm i ujërave sipërfaqësorë Liqeni i Livoqit, Lumi i Neredimes, Lumi Sitnica) ose i ujërave nëntokësorë mund të ndodhë si rrjedhojë e substancave të dëmshme të lëshuara nga automjetet në trafikun që zhvillohet në rrugët nacionale/rrugën regjionale në komunat e Ferizajt, Gjilanit dhe Prizrenit (faza e operimit), ose makineria që do të përdoret për mirëmbajtjen e rrugëve, ose rrjedhjet e materialeve ndotëse gjatë aksidenteve; • Në fazën e operimit, ndikimet në cilësinë e ujërave sipërfaqësorë ose nëntokësorë kanë të ngjarë të shfaqen në kushte të reshjeve atmosferike. Substancat e dëmshme në rrjedhat e ujit të shkaktuara nga trafiku rrjedhin nga djegia e karburanteve (grimca dhe gazra), gërryerja e gomave dhe frenave, si dhe rrjedhjet nga automjetet (karburante, vaj etj.). Një nga ndikimet më të rrezikshme në mjedis mund të shfaqet nga rrjedhja e materieve ndotëse gjatë aksidenteve; • Mirëmbajtja dimërore e rrugëve përfshin përdorimin e materialeve që sigurojnë fërkimin e gomave dhe të kripës, e që mund të shpie në rritjen e salinitetit të ujërave sipërfaqësorë ose nëntokësorë.
Ndikim mesatar	Ndikim i ulët
Gjeomorfologjia dhe cilësia e tokës	
<ul style="list-style-type: none"> • Largimi i dheut— do të ndodhë si rrjedhojë e zgjerimit nga z 	<ul style="list-style-type: none"> • Kontaminimi i mundshëm i tokës mund të ndodhë

Ndikim i madh – ndikim afatmesëm deri afatgjatë me dëme të mëdha në një zonë të gjerë dhe/ose që shkakton dëme serioze në shëndetin e njerëzve

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Ndikimet që lidhen me rikonstruimin/ndërtimin	Ndikimet që lidhen me operimin dhe mirëmbajtjen
<p>në 4 korsi të rrugëve ekzistuese nacionale në Ferizaj e Gjilan dhe rrugës regjionale në Prizren;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kontaminimi i mundshëm i tokës–mund të ndodhë si rrjedhojë e aktiviteteve të përgjithshme të ndërtimit dhe praktikave të këqija të ndërtimit (shih Ndikimet në ujëra sipërfaqësorë/ujëra nëntokësorë më sipër); • Erozioni– mund të ndodhë për shkak të mungesës së njësishtimit të mirëfilltë të drenazhimit; • Ngjeshja e dheut në hapësirën përreth – makineritë e ndërtimit që lëvizin në zonat në të cilat shtrihen rrugët nacionale/rruga regjionale mund të shprijnë në ngjeshje të dheut, ta dëmtojnë rendimentin e tokës dhe drenazhimin. 	<p>për shkak të lëshimit të substancave të dëmshme nga trafiku i automjeteve (faza e operimit) ose makineritë që do të përdoret për mirëmbajtjen e rrugëve, ose rrjedhjet e lëndëve ndotëse gjatë aksidenteve (shih Ndikimet në cilësinë e ujërave sipërfaqësorë më sipër).</p>
Ndikim mesatar	Ndikim i ulët
Shfrytëzimi i tokës	
<ul style="list-style-type: none"> • Ndryshimet në ndryshimin e tokës(d.m.th.) nga tokë bujqësore në tokë/zonë për ndërtim; • Pengimi i shfrytëzimit të tokës si rrjedhojë e menaxhimit joadekuat të mbeturinave, gjegjësisht mungesës së kontrollit dhe trajtimit të mbeturinave (d.m.th, derdhjet aksidentale nga makineria e ndërtimit, mbeturinat e ngurta të krijuara nga punëtorët në vendpunishte) që mund të jenë të dëmshme për komunitetet lokale. 	<p>Gjatë fazës së operimit dhe mirëmbajtjes nuk priten ndikime domethënëse për sa i përket shfrytëzimit të tokës.</p>
Ndikim mesatar	/
Burimet biologjike dhe ekologjike	
<ul style="list-style-type: none"> • Pengimi i specieve të shtazëve si rrjedhojë e krijimit të pluhurit gjatë punës së makinerisë, si edhe dridhjet që mund të ndikojnë tek specie e pakurrizorëve tokësorë; • Degradimi i burimeve biologjike–kontaminimi i mundshëm i ujit dhe tokës me substanca të dëmshme mund t'i dëmtojë kurrizorët dhe pakurrizorët tokësorë. Megjithatë, segmentet në kuadër të projektit gjenden në zona shumë të urbanizuara që nuk kanë ndonjë vlerë ekologjike dhe biologjike. 	/
Ndikim i ulët	/
Menaxhimi i mbeturinave	
<p>Projekti do të ndërtojë largimin e asfaltit ekzistues dhe largimin e dheut. Si rrjedhojë e operimit të makinerive do të gjenerohen gjithashtu edhe mbetje vajrash dhe lubrifikantësh.</p>	
Ndikim i ulët	
Peizazhi dhe aspektet pamore	
<ul style="list-style-type: none"> • Ndryshim i pjesshëm i peizazhit dhe aspekteve pamore–mund të pritet të ndodhë si rrjedhojë e organizimit të vendpunimeve, dërgimit dhe ruajtjes së përkohshme të materialeve ndërtimore, rritjes së trafikut dhe pranisë së personelit dhe makinerive në vendin e punimeve. Ndryshimet e pritura të peizazhit dhe aspekteve pamore do të jenë paksa të dukshme për popullsinë lokale. 	<p>Gjatë fazës së operimit dhe mirëmbajtjes nuk priten ndikime domethënëse në peizazh dhe në aspektet pamore, përveç nëse mirëmbajtja kërkon të bëhen punë shtesë për përmirësimin e segmenteve rrugore e që mund të variojnë varësisht nga lloji dhe vëllimi i punëve.</p>
Ndikim i ulët	Ndikim i ulët
Trafiku	
<ul style="list-style-type: none"> • Trafiku i dendur dhe pengesat në rrugë– qarkullimi i shtuar i automjeteve, që shpie në trafik të dendur dhe në pengesa, ka të ngjarë të ndodhë nëpër rrugë lokale gjatë zhvillimit të aktiviteteve të ndërtimit (zgjerimi i rrugëve nacionale të propozuara në komunat e Ferizajt e Gjilanit, si dhe në rrugën regjionale në Komunën e Prizrenit) dhe rikonstruimit të segmentit të M 25-3 Kllokot – Gjilan me qëllim gjatë rikonstruimit do të mbyllet për qarkullimit njëra korsi. Një gjë e tillë pritet të ndodhë sidomos gjatë furnizimit me materiale ndërtimore në vendin e punimeve dhe mbledhjes së mbeturinave nga aktivitetet ndërtimore; • Krijimi i kanaleve dhe pjerrinave – ka të ngjarë të shfaqet 	<ul style="list-style-type: none"> • Trafiku i dendur – aktivitete të caktuara të mirëmbajtjes, d.m.th. mirëmbajtja dimërore e rrugëve, kanë të ngjarë të shprijnë në ngadalësim të trafikut dhe paraqitjes së mundshme bllokimeve të trafikut, ngaqë mjetet motorike për mirëmbajtje lëvizin më ngadalë krahasuar me automjetet tjera që qarkullojnë në rrugët nacionale/rrugën regjionale.

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Ndikimet që lidhen me rikonstruimin/ndërtimin	Ndikimet që lidhen me operimin dhe mirëmbajtjen
<p>gjatëaktiviteteve ndërtimore sikurse ruajtja e përkohshme e materialeve ndërtimore.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ndikimet që lidhen me qasjen përfshijnë kryesisht kufizimet në qasje për shkak punëve ndërtimore, dhe pritet të jenë të përkohshme. Edhe pse rrugët do të mbeten e hapur për qarkullim gjatë fazës së ndërtimit, bizneset lokale të vendosura në afërsi të vendpunimeve të planifikuara mund të përballen me qasje të kufizuara gjatë periudhës sa zgjasin punimet në rrugë dhe, si rrjedhojë, rënie fitimesh nga udhëtarët për shkak të pakësimit të trafikut. 	
Ndikim mesatar	Ndikim i ulët
Siguria e punëtorëve	
<ul style="list-style-type: none"> • Gjatë aktiviteteve të ndërtimit, punëtorët do të jenë të ekspozuar ndaj sëmundjeve dhe lëndimeve në punë, të shkaktuara nga dridhjet dhe zhurma, bartja e ngarkesave, shkathtësitë joadekuate për operimin me makineri ndërtimore dhe orari i zgjatur i punës. 	/
Ndikimi mesatar	/
Blerja e tokës	
<ul style="list-style-type: none"> • Për qëllimet e projektit pritet të jetë e nevojshme të blihet tokë nëmasë më të vogël. Blerja e tokës do të jetë e nevojshme vetëm për qëllimin e zgjerimit të rrugës për kyçje në Gjilan, në Komunën e Gjilanit. 11 ngastra (të klasifikuara si tokë ndërtimore sipas planit të ri rregullues urban për zonën, që mbulon gjithashtu rrugën kyçëse në Gjilan) do të preken, kryesisht me qëllim të ndërtimit të rrethrotullimeve gjatë zgjerimit të rrugës. Nuk pritet të ketë asnjë zhvendosje fizike. Përmasat e sakta të aktiviteteve për blerjen e tokës do të dihen pas shqyrtimit dhe finalizimit të projekteve zbatuese për të gjithë segmentet, që do të përfshijnë studimet e shpronësimit të përgatitura në përputhje me <i>Ligjin e Kosovës për shpronësimin e pronës së paluajtshme</i>. • Blerja e tokës do të jetë e përhershme ("shpronësim i plotë), për t'i mundësuar përfituesit të shpronësimit ta marrë titullin pronësor mbi pasurinë e shpronësuar, ndërsa të drejtat e pronarit të mëparshëm në pronën e paluajtshme shuhet. 	/
Ndikim i madh	/
Kufizimet e shfrytëzimit të tokës dhe dëmtimi i pronës private	
<ul style="list-style-type: none"> • Pritet që të jetë e nevojshme që të merren në shfrytëzim të përkohshëm disa ngastra toke në pronësi private për qëllime të sistemimit të punëtorëve, makinerisë dhe materialeve. Aktivitetet ndërtimore kanë mundësi të shkaktojnë dëme në ngastra, gardhe e rrethoja. 	/
Ndikim i madh	/
Kushtet e jetës së komuniteteve lokale	
<ul style="list-style-type: none"> • Ndikimet negative u referohen shqetësimeve të komuniteteve përreth vendpunimeve si rrjedhojë e: <ul style="list-style-type: none"> ○ shtimit të zhurmës ○ hedhjes së mbetjeve ndërtimore ○ ndërprerjeve të mundshme të furnizimit me ujë dhe energji elektrike, lidhjeve të telefonisë dhe internetit, shërbimeve të mbledhjes së mbeturinave dhe transportit të rregullt publik. 	/
Ndikim mesatar	/

5.2 Ndikimet e mbetura mjedisore dhe sociale

Ndikimet e mbetura mjedisore nënkuptojnë ndikimet që kanë të ngjarë të vazhdojnë edhe pasi të jenë aplikuar masat zbutëse. Ndikimet e mbetura mjedisore nuk pritet të jenë të mëdha nëse janë zbatuar masa zbutëse, menaxhimi i duhur i mjedisit dhe praktikatat më të mira të ndërtimit dhe operimit. Këto ndikime mund të përfshijnë: emetimet në ajër (gazratshkarkuese dhe krijimi i pluhurit), kontaminimin e tokës dhe ujit (derdhjet dhe rrjedhjet aksidentale nëtrafik).

5.3 Ndikimet progresive

Ndikimet progresive kanë të ngjarë të shfaqen si rrjedhojë e trafikut në fazën e operimit, për shkak të:

- Emetimeve të zhurmës dhe dridhjeve të cilat mund të rezultojnë në shqetësim në zonën përreth,
- Emetimet e lëndëve ndotëse në ajër nga djegia e karburanteve të përdorura për automjete dhe makineri (që do të shpie në sedimentim të lëndëve ndotëse në sipërfaqe të rrugës dhe në tokën përreth në një gjerësi prej 8-10 m përgjatë rrugës. Këto lëndë ndotëse kanë të ngjarë të kenë një ndikim negativ në cilësinë e tokës, ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore, veçanërisht kur kemi të bëjmë me metale të rënda.

6 PËRMBLEDHJE E MASAVE ZBUTËSE DHE MENAXHUESE MJEDISORE DHE SOCIALE

6.1 Masat zbutëse mjedisore dhe sociale

Gjatë fazës **para fillimit të ndërtimit**, kontraktuesit duhet të hartojnë planet e mëposhtme të menaxhimit:

- Planin e zbutjes dhe monitorimit mjedisor dhe social gjatë ndërtimit (PZMMSN) dhe Planin e zbutjes dhe monitorimit mjedisor dhe social gjatë operimit (PZMMSO), që duhet të përfshijnë, por nuk kufizohen vetëm në çështjet e mëposhtme: pluhuri/ndotja e ajrit, erozioni i tokës/ndotja e ujit, organizimi i vendpunimeve, menaxhimi i zhurmës, ruajtja e burimeve ekologjike, rreziqet aksidentale (plani i reagimit ndaj derdhjeve dhe reagimet emergjente), menaxhimi i trashëgimisë kulturore, menaxhimi i trafikut duke përcaktuar rrjedhën e trafikut gjatë punimeve, me një theks të veçantë në sigurinë e trafikut⁸)
- Planin për shëndet dhe siguri (Plani SH&S), që përmban rreziqet e identifikuar të projektit dhe rreziqet e lidhura me vendin e punimeve të cilat duhet të merren në konsideratë, si dhe organizimi i menaxhimit të vendit të punimeve.
- Planin emenaxhimit të mbeturinave (PMM), me theks të veçantë në menaxhimin e mbetjeve të rrezikshme dhe mbetjeve nga ndërtimi dhe shembja.
- Studimin për sigurinë nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera për projekte për zgjerimin nga 2 në 4 korsi të segmenteve rrugore në kuadër të këtij projekti, në bazë të nenit 58 të Ligjit nr. 04/L-027 për mbrojtje nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera.

Masat zbutëse mjedisore dhe sociale gjatë **fazës para fillimit të punëve ndërtimore**, **fazës së ndërtimit** dhe **fazës së operimit** janë paraqitur më poshtë (Tabela6).

⁸Në pajtim me Politikën sociale dhe mjedisore për vitin 2014 të BERZH-it dhe me qëllimet e Direktivës 2008/96/KE të 19 nëntorit 2008 për menaxhimin e sigurisë së infrastrukturës rrugore.

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Tabela6:Masat zbutëse mjedisore dhe sociale

Ndikimi i mundshëm	Masat zbutëse të propozuara
Faza para ndërtimit	
Blerje toke	<ul style="list-style-type: none"> • Marrja në konsideratë e ndryshimeve të vogla të trasesë në dokumentacionin e projektit kurdoherë që të jetë e mundshme • Zbatimi i KBT (dhe përpilimi i PBT për segmentet për të cilët nevojitet të blihet tokë – aktualisht, pritet që të ketë blerje toke vetëm për rrugën për kyçje nëGjilan)
Kushtet e jetesës së komuniteteve lokale	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PSM-së, posaçërisht i dispozitave për informimin paraprak të komuniteteve lokale sa i përket përmasave dhe kohëzgjatjes së punimeve • Përpilimi i PZMMSN-së që përfshinmasat për menaxhimin e pluhurit/zhurmës dhe masat për shëndetin dhe sigurinë e komunitetit
Trafiku	<ul style="list-style-type: none"> • Përpilimi i Auditimit të sigurisë së rrugës(ASRR) në pajtim me Direktivën e BE-së2008/906/KE nga konsulenti i pavarur i emëruar nga BERZH-i për sa i përket projekteve të detajuara për rrugët kyçëse nëPrizren, Ferizaj dhe Gjilan • Zbatimi i PSM-së, posaçërisht i dispozitave për informimin paraprak të komuniteteve lokale sa i përket përmasave, kohëzgjatjes dhe fillimit të punimeve • Përpilimi i iPZMMSN-së që përfshin masat për menaxhimin e trafikut
Faza e ndërtimit	
Cilësia e ajrit	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masa për pluhurin/ndotjen e ajrit • Për makinerinë dhe automjetet që do të përdoren në aktivitetet ndërtimore duhet të ketë leje përdorimi/operimi • Makineritë dhe automjetet duhet t'i kenë të instaluar filtrat për zvogëlimin e emetimit tëblovzës • Automjetet duhet të mirëmbahen rregullisht • Pajisjet dhe makineria duhet të fiken kur nuk janë duke u përdorur • Si lëndë djegëse për makineritë dhe pajisjet duhet të përdoren karburante me origjinë fosile të cilësisë së lartë • Në rrugët e pashtruara, shpejtësia maksimale e automjeteve duhet të kufizohet në20 km/h • Vendpunimet duhet të njomen/lagen për të parandaluar krijimin e pluhurit • Rëra dhe zhavorri duhet të transportohen në kamionë të mbuluar • Zbatimi i PZMMSN-sëdhe Planit për SH&S për të siguruar transportin e materialeve në automjeteve të mbuluara me qëllim të zvogëlimit të ndikimit në mjedis, si dhe për të siguruar përdorimin e materialeve në pajtim me paramasën
Nivelet e zhurmës dhe dridhjet	<ul style="list-style-type: none"> • Vlerësimi i nivelit të zhurmës në rrugën kyçëse në Ferizaj për vendbanimet në distancë më pak se 20 m nga segmenti rrugor • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masa për menaxhimin e zhurmës • Kryerja e punimeve vetëm gjatë ditës (nga ora 07:00 deri 19:00)g • Për makinerinë dhe automjetet që do të përdoren në aktivitetet ndërtimore duhet të ketë leje përdorimi/operimi • Pajisjet dhe makineria duhet të fiken kur nuk janë duke u përdorur • Në rrugët e pashtruara, shpejtësia maksimale e automjeteve duhet të kufizohet në 20 km/h • Në rast të ankesave për zhurmë nga banorët lokalë, duhet të kufizohet përdorimi i njëkohëshëm i makinerive që krijojnë zhurmë mbi 70 dB

⁹Sipas nenit 6 tëLigjit nr. 02/L-102 për mbrojtjen nga zhurma, dita zgjat 12 orë dhe fillon nga ora 07:00 deri në 19:00, mbrëmja zgjat 3 orë dhe fillon nga ora 19:00 deri në ora 22:00, kurse nata zgjat 9 orë dhe fillon nga ora 22:00 deri në ora 07:00 në mëngjes.

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Ndikimi i mundshëm	Masat zbutëse të propozuara
Cilësia e ujërave sipërfaqësore dhe nëntokësore	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masa për ndotjen e ujit • Monitorimi i konsumit të ujit • Është e nevojshme të angazhohen kompani të autorizuar për shkatërrimin përfundimtar të mbeturinave, ndërsa vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet ndarjes së mbetjeve të rrezikshme dhe menaxhimit të mirëfilltë të mbetjeve të rrezikshme • Duhet të instalohen sisteme të grumbullimit të vajrave dhe karburanteve me qëllim të parandalimit të rrjedhjeve • Automjetet dhe makineritë duhet të mirëmbahen rregullisht në mënyrë që të parandalohen rrjedhjet • Instalimi i separatorëve të vajrave gjatë ndërtimit të rrugëve nacionale M25-2, M25, M2 / rrugës regjionale R107 në pajtim me standardin EN 858-1 dhe 858-2 • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masa për rreziqet aksidentale (plani i reagimit ndaj derdhjeve dhe reagimi emergjent) për të siguruar ruajtjen dhe trajtimin e përshtatshëm të substancave të rrezikshme, duke përfshirë këtu hidrokarburet • Plani për SH&S
Gjeomorfologjia dhe cilësia e tokës	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masa për erozionin e tokës • Shtresa e sipërme e dheut nga gropat për nxjerrjen e dheut duhet të ruhet dhe të futet sërish për rivegjetimin e gropave • Gërmimi dhe mbushja e gropave për nxjerrjen e dheut dhe i hapësirave përreth tyre duhet të bëhet në mënyrë korrekte nga pikëpamja mjedisore • Është e nevojshme të angazhohen kompani të autorizuar për shkatërrimin përfundimtar të mbeturinave, ndërsa vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet ndarjes së mbetjeve të rrezikshme dhe menaxhimit të mirëfilltë të mbetjeve të rrezikshme • Është e nevojshme të instalohen sisteme të grumbullimit të vajrave dhe karburanteve me qëllim të parandalimit të rrjedhjeve • Është e nevojshme të instalohen struktura të drenazhimit për drenazhimin e duhur të ujit • Është e nevojshme të ketë kontroll gjatë punëve të dheut me qëllim që të parandalohet degradimi i stabilitetit të terrenit • Lëvizja e makinerive dhe pajisjeve në zonën përreth rrugës regjionale duhet të bëhet në mënyrë korrekte nga pikëpamja mjedisore dhe duhen shmangur lëvizjet e panevojshme në zonat natyrore
Shfrytëzimi i tokës	<ul style="list-style-type: none"> • Toka e caktuar për përdorim për nevojat e projektit mund të përdoret vetëm për aktivitete ndërtimore dhe nuk mund të përdoret asnjë ngastër tjetër si, për shembull, për ruajtjen e materialeve ndërtimore, parkimin e makinerisë së rëndë etj. me qëllim të parandalimit të ndërtimit të saj • Është e nevojshme të angazhohen kompani të autorizuar për shkatërrimin përfundimtar të mbeturinave, ndërsa vëmendje e veçantë duhet t'i kushtohet ndarjes së mbetjeve të rrezikshme dhe menaxhimit të mirëfilltë të mbetjeve të rrezikshme • Është e nevojshme të instalohen sisteme të grumbullimit të vajrave dhe karburanteve me qëllim të parandalimit të rrjedhjeve • Hedhja e mbeturinave në deponinë e përkohshme për mbetje ndërtimore të përcaktuar nga komuna kompetente
Burimet biologjike dhe ekologjike	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masat për ruajtjen e burimeve ekologjike dhe biologjike • Toka e caktuar për përdorim për nevojat e projektit mund të përdoret vetëm për aktivitete ndërtimore dhe nuk mund të përdoret asnjë ngastër tjetër si, për shembull, për ruajtjen e materialeve ndërtimore, parkimin e makinerisë së rëndë etj., me qëllim të mbrojtjes së vendndodhjes së shtazëve • Rrethimi i vendpunimeve me rrethoja me qëllim të parandalimit të rënies së shtazëve të vogla në kanale • Zbatimi i Planit për menaxhimin e mbeturinave • Parandalimi dhe mbajtja në kontroll e derdhjeve të vajrave, karburanteve dhe kimikateve

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Ndikimi i mundshëm	Masat zbutëse të propozuara
Peizazhi dhe aspektet pamore	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së • Zbatimi i Planit për menaxhimin e mbeturinave • Aktivitetet ndërtimore duhet të kufizohen në vendpunimet e përcaktuara
Trafiku	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masa për menaxhimin e trafikut • Për ta menaxhuar trafikun, duhet të instalohen shenjat e duhura të trafikut • Për ta parandaluar krijimin e kanaleve dhe pjerrinave duhet të bëhet rrafshimi i dheut • Zbatimi i PSM-së, posaçërisht i dispozitave për informimin paraprak të komuniteteve lokale sa i përket fillimit të punimeve, kohëzgjatjen e pritur të punimeve, rrugët alternative etj.
Menaxhimi i mbeturinave	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i Planit për menaxhimin e mbeturinave për të siguruar klasifikimin dhe ruajtjen e duhur të mbeturinave • Ripërdorimi i asfaltit ekzistues në shtresat e poshtme të trotuarit të ri • Ripërdorimi i materialeve të dheut si material për mbulim në deponitë në afërsi
Siguria e punëtorëve	<ul style="list-style-type: none"> • Plani për SH&S
Kufizimet e shfrytëzimit të tokës dhe dëmtimi i pronës private	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masat për organizimin e vendpunimeve • Shmangia ose rënia përqark pronave dhe asetëve ekonomike që ndodhen në rrugët ndërtimore për aq sa është e mundur • Shfrytëzimi i përkohshëm i tokës në pronësi private të kompensohet në para, siç është paraparë me Ligjin për shpronësimin e pronës së paluajtshme • Të jepet kompensim për çfarëdolloj dëmsh të shkaktuara, në pajtim me legjislacionin vendor për dëmshpërblime
Kushtet e jetës të komuniteteve lokale	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSN-së që përfshin masat për menaxhimin e trafikut, menaxhimin e pluhurit/zhurmës, si dhe masat për shëndetin dhe sigurinë e komunitetit • Informimi në kohë i qytetarëve për çfarëdolloj shqetësimesh apo bezdish në pajtim me PSM
Faza e operimit	
Cilësia e ajrit	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSO-s që përfshin masa për menaxhimin e automjeteve • Masë potenciale sigurie është krijimi i brezit të gjelbër mbrojtës i cili do t'i absorbojë pjesërisht ndotësit (CO₂), ngaqë cilësia e ajrit varet nga trafiku i automjeteve i cili nuk mund të kontrollohet
Nivelet e zhurmës dhe dridhjet	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSO-s që përfshin masa për menaxhimin e zhurmës • Në rast të ankesave për zhurmë nga banorët lokalë, duhet të ulet kufiri i shpejtësisë së automjeteve • Gjendja e re e rrugëve nacionale/rrugës regjionale të zgjeruar do të ndihmojë që të ulen dridhjet, për shkak se segmentet rrugore në fjalë do të përmirësohen në krahasim me gjendjen në të cilën janë tani dhe, për rrjedhojë, nuk do të ketë nevojë për masa të zbutjes
Cilësia e ujërave sipërfaqësorë dhe nëntokësorë	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSO-s që përfshin masa për derdhjen aksidentale të materialeve të rrezikshme dhe mirëmbajtjen e sistemeve të drenazhimit • Në rast të derdhjeve aksidentale në trafik, është e nevojshme të përdoren adsorbentë • Mirëmbajtja e rregullt e separatorëve të vajrave (mbetjet vajore nga separatori duhet t'u dorëzohen kompanive të autorizuara) • Zbatimi i PZMMSO-s që përfshin masa për derdhjen aksidentale të materialeve të rrezikshme • Prokurimi dhe përdorimi i adsorbentëve gjatë trafikut të përditshëm
Gjeomorfologjia dhe cilësia e tokës	<ul style="list-style-type: none"> • Zbatimi i PZMMSO-s që përfshin masa për derdhjen aksidentale të materialeve të rrezikshme • Në rast të derdhjeve aksidentale në trafik, është e nevojshme të përdoren adsorbentë

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

Ndikimi i mundshëm	Masat zbutëse të propozuara
Trafiku	<ul style="list-style-type: none">• Zbatimi i PZMMSO-s që përfshin që përfshin masa për menaxhimin e trafikut• Informimi në kohë i qytetarëve përmes mediave për punimet e ardhshme me qëllim të mirëmbajtjes, kohëzgjatjen e pritur të punimeve, rrugët alternative etj. në pajtim me PSM

7 MONITORIMI

Për të siguruar monitorim dhe raportim adekuat të aktiviteteve në kuadër të projektit, propozohet të ndërmerren masat e mëposhtme të monitorimit të efektivitetit të masave të përcaktuara të zbatimit të shtetëve mjedisore dhe sociale dhe zbatimit të tyre nga kontraktorët:

Gjatë ndërtimit, përmes inspektimeve të rregullta nga kontraktuesit dhe inxhinieri mbikëqyrës do të monitorohen aspektet sa vijon: cilësia e ajrit, emetimet e zhurmës, largimi i ujërave të zeza, konsumi i ujit, menaxhimi dhe ruajtja e mbeturinave në bazat e logjistikës dhe në vendpunishte, evidencat për shkatërrimin e mbeturinave, mbrojtja e burimeve biologjike dhe ekologjike nëpërmjet rrethimit të përshtatshëm të vendpunishtes, menaxhimi dhe ruajtja e substancave të rrezikshme, pajisjet për reagim ndaj derdhjeve, procedurat dhe trajnimi i personelit, zbatimi i planit për SH&S, zbatimi i Kornizës së blerjes së tokës, vendndodhja e kampeve të punëtorëve dhe të vendparkimeve të makinerisë së rëndë, zbatimi i PSM-së, në veçanti i dispozitave mbi informimin në kohë të qytetarëve përmes mediave në lidhje me punët ndërtimore të ardhshme, kohëzgjatjen e mundshme të punimeve, rrugët alternative dhe menaxhimin e trafikut.

Gjatë operimit, Ministria e Infrastrukturës do të jetë përgjegjëse për monitorimin e rregullt të:

- Zbatimit të PZMMSN-së që përfshin masa për pluhurin/ndotjen e ajrit, menaxhimin e zhurmës, ndotjen e ujit, erozionin e tokës, ruajtjen e burimeve ekologjike, menaxhimin e trafikut, organizimin e vendpunimeve, rreziqet aksidentale (plani i reagimit ndaj derdhjeve dhe reagimit emergjent), masat për shëndetin dhe sigurinë e komunitet;
- Zbatimin e Planit për menaxhimin e mbeturinave;
- Zbatimin e Planit për SH&S;
- Zbatimin e KBT për procedurat e kompensimit;
- Zbatimin e PSM-së;
- Zbatimin e PZMMSO-së që përfshin masa për menaxhimin e automjeteve, menaxhimin e zhurmës, derdhjen aksidentale të lëndëve të rrezikshme dhe mirëmbajtjen e sistemit të drenazhimit, menaxhimin e trafikut.

Sipas Marrëveshjes për kredinë të nënshkruar me BERZH-in, Ministria e Infrastrukturës është e obliguar të raportojë BERZH-it çdo vit sa i përket performancës mjedisore dhe sociale të projektit.

Raporti për vlerësimin mjedisor dhe social përmban një tabelë me Planin e monitorimit lidhur me zbatimin e masave të sipërpërmendura zbutëse.

8 PËRMBLEDHJE E PAJTUESHMËRISË ME KP-të

KP1: Pajtueshmëri e pjesshme. Është identifikuar se nuk ka sistem të menaxhimit mjedisor dhe social (SMMS) dhe burime njerëzore për zbatim efikas të SMMS-së. Vlerësimi mjedisor dhe social i projektit, Plani për angazhimin e palëve të interesit (PAPI) dhe mekanizmi i ankesave janë realizuar. Sipas PVMS-së, është paraparë që për çështjet mjedisore dhe sociale që kanë të bëjnë me projektin të themelohet Njësia për zbatim të projektit (NJZP) në kuadër të Ministrisë, si dhe të përpilohet Plani për menaxhimin & monitorimin mjedisor & social të ndërtimit (PMMMSN) në mënyrë që të sigurohet një qasje sistematike ndaj menaxhimit të çështjeve mjedisore dhe sociale.

KP 2: Pajtueshmëri e pjesshme. Ministria dhe projekti janë në pajtueshmëri me kërkesat e KP2 në pjesën më të madhe, me përjashtim të kërkesave të lidhura me punëtorëve të punësuar përmes kontraktorëve ose

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social Përmbledhje joteknike

ndërmjetësve tjerë. Sipas PVMS-së, dokumentet e tenderit do të përfshijnë kërkesa lidhur me KP2 për palët e treta.

KP 3: Pajtueshmëri e pjesshme. Në planet ekzistuese të Ministrisë për menaxhimin dhe monitorimin e mjedisit janë identifikuar disa dispozita lidhur me pakësimin dhe parandalimin e ndotjes. Në PVMS janë përfshirë aktivitete për zbutjen e rreziqeve nga ndotja. Këto përfshijnë masat për të siguruar kryerjen e vlerësimit të ndikimeve të zhurmës në objektet e banimit që ndodhen në afërsi deri zom nga rruga, duke u kërkuar palëve të treta që t'i zbatojnë procedurat në pajtim me PZMMSN dhe PZMMSO.

KP4: Pajtueshmëri e pjesshme. Është identifikuar se nuk ka politika me shkrim dhe kapacitetinstitucional të mjaftueshëm për shëndetin dhe sigurinë në punë (SHSP). Në PVMS janë përfshirë aktivitete që kanë të bëjnë me hartimin e Planit për shëndet & siguri. Për rrugët kyçëse në Prizren, Ferizaj dhe Gjilan po realizohet një auditim i sigurisë së rrugës (ASRR) në pajtim me Direktivën 2008/906/KE të BE-së.

KP5: Pajtueshmëri e pjesshme. Sipas PVMS-së, zbatimi i Kornizës së blerjes së tokës (KBT) është paraparë për ata segmentë të projektit për të cilët kërkohet blerje toke.

KP 6: Pajtueshmëri e plotë. Projekti nuk ndodhet në zona të mbrojtura, dhe në zonën e projektit nuk ndodhet asnjë lloj i shtazëve apo bimëve të mbrojtura. PVMS parasheh kriterin që palët e treta të aplikojnë masa për mbrojtjen dhe ruajtjen e biodiversitetit gjatë aktiviteteve ndërtimore në kuadër të PZMMSN.

KP 8: Pajtueshmëri e plotë. PVMS parasheh krijimin e Procedurës së gjetjeve rastësore për zonën e projektit.

KP 10: Pajtueshmëri e pjesshme. Projekti ka përmbushur pjesërisht kërkesën për mekanizmin e ankesave, derisa Planii angazhimit të palëve të interesit (PAPI) për projektin është hartuar. PVMS përfshin kërkesën për zbatimin dhe monitorimin e zbatimit të PMS-së dhe ngritjes së një mekanizmi të veçantë të ankesave për projektin.

9 KOMUNIKIMI

Informatat e kontaktit për pyetjet dhe ankesat lidhur me projektin:

Drejtori i NJZP
Ministria e Infrastrukturës
Adresa: Ish Ndërtesa e Gërmisë
10000, Prishtinë
T: +383 38200-28-507, E-mail: mi.info@rks-gov.net

Në faqen zyrtare të internetit të Ministrisë (<http://mi-ks.net/>) do të publikohen dokumentet dhe informatat në vijim në lidhje me projektin:

- Kjo Përmbledhje joteknike (PJT) e projektit;
- Plani për angazhimin e palëve të interesit (PAPI);
- Përshkrimi i projektit dhe informata të përditësuara në lidhje me përparimin në zbatimin e projektit;
- Informata rreth rreziqeve dhe ndikimeve në shëndetin dhe sigurinë e komunitetit (përfshirë çfarëdondalesash të pritshme të qasjes në rrugë dhe punët ndërtimore), si dhe masat e propozuara të zbutjes;
- Korniza e blerjes së tokës (KBT) dhe planet për blerjen e tokës (PBT);
- Përmbledhja e përfundimeve të arritura në takimet konsultative dhe diskutimet publike që janë mbajtur;
- Përmbledhja e raporteve për monitorimin e zbatimit të projektit;

Rrugët regjionale dhe lokale të Kosovës – Vlerësim mjedisor dhe social
Përmbledhje joteknike

- Formulari për ankesë dhe formulari për kërkesë për informata.